

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ОДЕСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»**

- Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою КЗВО

«Одеська академія неперервної освіти
Одеської обласної ради», протокол № 4
від «09» серпня 2023 р.

Голова вченої ради

 Л.К. Задорожна

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Методика викладання у вищій школі

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

Освітньо-професійна програма Педагогіка вищої школи

Навчальна програма з дисципліни «Методика викладання у вищій школі» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Розробник: Кузнєцова Неля Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент

Навчальна програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри педагогіки та освітнього менеджменту (протокол № 14 від «30» серпня 2023 р.)

Завідувач кафедри

(Підпис)

(Прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми

(Підпис)

(Прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни «Методика викладання у вищій школі» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи» підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є навчально-методичне забезпечення змісту вищої освіти, освітні технології, форми і методи викладання і навчання.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Дисципліна «Методика викладання у вищій школі» для здобувачів другого (магістерського) рівня викладається у другому семестрі на першому курсі навчання. Основними дисциплінами, що забезпечують курс, є «Педагогіка вищої школи», «Психологія вищої школи», «Тенденції і перспективи розвитку вищої освіти». Вивчення дисципліни взаємопов'язано з опрацюванням курсів «Педагогічна майстерність і етика викладача», «Основи академічного письма». Під час проходження курсу у здобувачів вищої освіти формуються компетентності, які є необхідними для проходження асистентської та науково-дослідної практики і написання дипломної роботи .

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

1. Теоретичні основи методики викладання у вищій школі.
2. Форми і методи викладання у вищій школі.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Методика викладання у вищій школі» є систематизація і поглиблення знань з теоретичних питань змісту і структури освітнього процесу у вищій школі, формування компетентності майбутніх фахівців у галузі розробки та використання сучасних технологій, методів і форм викладання та навчання.

Завдання дисципліни:

- систематизувати і поглибити знання з питань організації освітнього процесу у вищій школі;
- розкрити теоретичні основи методики викладання у вищій школі;
- сформуванати знання про науково-методичне забезпечення змісту освіти у вищій школі;
- поглибити знання про сучасні освітні технології, сформуванати уміння доцільного їх використання;

- розкрити можливості сучасних методів і засобів викладання і навчання у закладах вищої освіти, електронних включно;
- ознайомити з основними вимогами щодо організації самостійної роботи і практичної підготовки здобувачів вищої освіти;
- розкрити вимоги щодо контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) **Інтегральна компетентність (ІК)**: Здатність розв'язувати проблеми, задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері освітніх, педагогічних наук.

б) **Загальні компетентності**:

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК7. Здатність до міжособистісної взаємодії.

в) **Спеціальні (фахові, предметні) компетентності**:

СК1. Здатність проєктувати і досліджувати освітні системи.

СК2. Здатність застосовувати та розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері вищої освіти й педагогіки.

СК3. Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти.

СК5. Здатність розробляти і реалізовувати нові освітні інструменти, проєкти та інтегрувати їх в освітнє середовище закладу вищої освіти.

СК8. Здатність інтегрувати знання у сфері освіти/педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах.

СК10. Здатність розробляти та оновлювати програми навчальних дисциплін, готувати навчальні і методичні матеріали.

СК11. Здатність викладати, консультувати студентів з предмета навчальної дисципліни відповідно до їхніх індивідуальних освітніх потреб.

Кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна (ПР):

ПР2. Використовувати сучасні цифрові технології і ресурси у професійній, інноваційній та дослідницькій діяльності.

ПР3. Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і

педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію.

ПР4. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів.

ПР5. Організовувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти.

ПР7. Створювати відкрите освітньо-наукове середовище, сприятливе для здобувачів освіти та спрямоване на забезпечення результатів навчання.

ПР8. Розробляти і викладати освітні курси в закладах вищої освіти, використовуючи методики, інструменти і технології, необхідні для досягнення поставлених цілей.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні знати:

- сутність і структуру освітнього процесу у вищій школі, його зміст, форми, методи і засоби;
- документи, що визначають зміст освіти у вищій школі;
- форми організації освітнього процесу у вищій школі;
- види навчальних занять, основи методики їх проведення.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні **вміти**:

- аналізувати навчально-методичні комплекси дисциплін;
- розробляти робочі програми для педагогічних дисциплін;
- розробляти плани-конспекти лекцій, практичних, семінарських занять для здобувачів вищої освіти;
- скласти портфоліо для навчальних тем дисциплін педагогічного циклу.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин, що становить 4 кредити ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи методики викладання у вищій школі

Тема 1. Методика викладання у вищій школі як педагогічна дисципліна. Освітній процес у вищій школі

Предмет і завдання навчальної дисципліни «Методика викладання у вищій школі». Місце Методики викладання у вищій школі серед інших педагогічних галузей. Дидактика вищої школи як методологічна основа Методики викладання у вищій школі. Міждисциплінарні зв'язки Методики викладання у вищій школі. Методики викладання фахових дисциплін у вищій школі. Педагогічні науки і педагогічні дисципліни.

Освітній процес у вищій школі: сутність, підходи до визначення його структури, функції. Принципи організації освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Науково-методичне забезпечення організації освітнього процесу у закладах вищої освіти, його зміст і функції.

Тема 2. Науково-методичне забезпечення змісту освіти у вищій школі

Документи, що визначають зміст освіти у вищій школі. Стандарти вищої освіти. Проблеми розроблення і затвердження Стандартів вищої освіти в Україні. Освітня програма як ключовий документ підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності. Освітньо-професійні, освітньо-наукові, освітньо-творчі програми.

Навчальний план спеціальності. Робочий навчальний план. Їх затвердження в умовах автономії закладів вищої освіти.

Навчально-методичний комплекс дисципліни. Матеріали щодо планування освітнього процесу. Навчальна програма і робоча програма навчальної дисципліни. Силабус. Теми і плани лекцій; теми і плани практичних занять; теми і плани семінарських занять; теми лабораторних робіт та завдання; завдання для самостійної роботи; засоби поточного контролю результатів навчання; питання до підсумкового контролю (іспиту/заліку); тематика курсових та кваліфікаційних робіт.

Матеріали методичного забезпечення вивчення навчальної дисципліни. Підручники, навчальні посібники, тексти лекцій; інструктивно-методичні матеріали до практичних занять; інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять; інструктивно-методичні матеріали до лабораторних занять; інструктивно-методичні матеріали до самостійної роботи; інструктивно-методичні матеріали до роботи з тестами; інструктивно-методичні матеріали до практичних занять; інструктивно-методичні

матеріали з підготовки до іспитів; інструктивно-методичні матеріали до виконання та захисту курсових та кваліфікаційних робіт.

Змістовий модуль II. Форми і методи викладання у вищій школі

Тема 3. Методи і технології навчання у вищій школі

Сутність методів навчання. Проблема класифікації методів навчання. Специфіка методів навчання в освітньому процесі вищої школи. Дидактичні вимоги і алгоритм вибору методів навчання.

Освітні технології у вищій школі. Характеристика педагогічних технологій.

Технології навчання у сучасній вищій школі. Інформаційно-комунікаційні технології. Технології дистанційного навчання. Інтерактивні технології навчання. Проектні технології. Технологія розвитку критичного мислення. Технологія «Портфоліо». Дидактичні вимоги щодо застосування освітніх технологій з урахуванням специфіки спеціальностей і рівнів вищої освіти.

Електронні засоби навчання, методичні аспекти їх застосування.

Тема 4. Форми організації освітнього процесу у вищій школі. Види навчальних занять

Форми організації освітнього процесу у вищій школі. Навчальні заняття. Самостійна робота. Практична підготовка. Контрольні заходи.

Види навчальних занять. Функції, типи, структура лекцій. Вступна, класична, підсумкова, настановна, оглядова лекції. Проблемні лекції, специфіка їх підготовки і проведення. Дидактичні вимоги щодо підготовки і проведення лекцій-бесід, лекцій-дискусій, лекцій-консультацій, лекцій-візуалізацій. Методичні аспекти підготовки та ефективного проведення лекцій. Лекторська майстерність викладача. Оцінка якості лекції.

Практичні, семінарські, лабораторні, індивідуальні заняття. Класифікація семінарів залежно від складності, об'єму матеріалу і вимог; залежно від мети; за формою проведення. Функції семінару. Структура семінару. Методика підготовки і проведення семінарських занять. Критерії оцінки якості семінару.

Основні типи та методика проведення практичних і лабораторних занять. Структура практичних занять. Підготовка до їх проведення. План-конспект практичного заняття. Критерії оцінки якості практичного заняття.

Типи індивідуальних занять, методика підготовки до них.

Дидактичні вимоги до проведення консультацій зі здобувачами вищої освіти.

Тема 5. Самостійна робота як форма організації освітнього процесу у вищій школі

Місце і питома вага самостійної роботи у структурі освітнього процесу згідно чинних законодавчих і нормативних документів (Закон України «Про вищу освіту», Положення про організацію освітнього процесу в КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» (для здобувачів вищої освіти)).

Завдання самостійної роботи здобувачів вищої освіти у контексті компетентнісного підходу. Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Самостійна робота в аудиторних і позааудиторних умовах. Класичні і нові джерела та інформаційні ресурси для самостійної роботи студентів. Взаємозв'язок аудиторної та самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Керівництво самостійною роботою студентів. Психологічні питання організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти .

Індивідуальна робота студентів. Підготовка рефератів, курсових, кваліфікаційних (бакалаврських, магістерських) робіт. Запобігання плагіату у роботах здобувачів вищої освіти.

Тема 6. Практична підготовка як форма організації освітнього процесу у вищій школі

Компетентнісний підхід як методологічна основа практичної підготовки здобувачів вищої освіти. Види практик. Навчальна (ознайомлювальна) практика та її завдання. Виробнича (педагогічна, асистентська (педагогічна у ЗВО), економічна, юридична, організаційно-управлінська, обліково-аналітична та інші) практика та її завдання. Переддипломна/науково-дослідна практика та її завдання. Наскрізнi програми практик. Робочі програми практик. Інструктивно-методичні матеріали до організації і проведення практики.

Тема 7. Контроль результатів навчання здобувачів вищої освіти

Функції та принципи педагогічного контролю. Результати навчання у контексті компетентнісного підходу. Види, форми і методи контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Оцінювання результатів успішності згідно «Положення про організацію і проведення контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти у Комунальному закладі вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради».

3. Рекомендована література

Основна література

Законодавчі і нормативні документи

1. Концепція розвитку педагогічної освіти: Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 16 липня 2018 р. № 776. <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
2. Положення про контроль результатів навчання здобувачів вищої освіти у Комунальному закладі вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради». https://static.klasnaocinka.com.ua/uploads/editor/9324/732394/sitepage_18/files/sayt_2022_polozh_pro_organ_i_proved_kontrolyu_rezultativ_navchannya_1.pdf
3. Положення про організацію освітнього процесу у Комунальному закладі вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» (для здобувачів вищої освіти). https://static.klasnaocinka.com.ua/uploads/editor/9324/732394/sitepage_18/files/pol_pro_orhan_osvitn_protz_zi_zmin.pdf
4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 №1556-18. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Про затвердження стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти»: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства (Мінекономіки) від 23.03.2021 № 610. <https://goo.su/UeoB>
6. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
7. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022—2032 роки. Розпорядження Кабінету міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-20222032-roki-286->

Підручники та навчальні посібники

1. Біляковська О.О. Дидактика вищої школи: навч.посібн./ О.О. Біляковська, І.Я. Мицишин, С.Б. Цюра. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 360 с.
2. Волкова Н.П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.

3. Головенкін В.П. Педагогіка вищої школи. Київ. КПІ імені Ігоря Сікорського. 2019. 290 с.
4. Грицюк Л., Лякішева А. Методика викладання навчальних дисциплін соціально-педагогічного напрямку студентам ВНЗ: навч.-метод. посіб. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. 504 с.
5. Каплінський В.В. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
6. Основи педагогічних вимірювань: навч.-метод. посіб. / І.П. Анненкова, Н.В. Кузнецова, Л.А. Раскола. Одеса. Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова. 2021. 210 с.
7. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навч.-метод. посібн. НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. Київ: ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.

Додаткова література

1. Анненкова І. П., Кузнецова Н. В., Нагорна Н.В. Кваліметрична модель економічної компетентності майбутніх фахівців неекономічних спеціальностей. Спеціальний тематичний випуск *«Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»*. Всеукраїнський науково-практичний журнал «Директор школи, ліцею, гімназії». Київ : Гнозис, 2019. № 4. Кн. 2. Том II (84). С. 64-75.
2. Волкова Н. П., Тернопільський О. Б. Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах: монографія / за заг. та наук. ред. О.Б. Тарнопольського. Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2013. 228 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академія, 2015. 304 с.
4. Кузнецов В.О., Кузнецова Н.В., Ткаченко Ф.П. Внесок учених Одеського університету в становлення методики викладання біології: Л.С. Ценковський та Д.К. Третьяков. Збірник матеріалів II всеукр. наук.-метод. Інтернет-конференції *«Проблеми і перспективи розвитку природничих наук у контексті модернізації середньої та вищої школи»* / За ред. В. В. Заморова, С. П. Гвозд'їй, М. В. Ткаченко. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2020. С. 5-10.
5. Кузнецова Н.В., Браславська О.С., Ружицька О.М. Методичні рекомендації з розробки та оформлення робочих програм практик. Одеса : ОНУ, 2016. 20 с.

6. Кузнєцова Н.В. Інструктивно - методичні матеріали щодо проходження педагогічної практики студентів 4 курсу філологічного факультету. Психолого-педагогічний модуль. Одеса: Фенікс, 2015. 98 с.
7. Кузнєцова Н.В., Ружицька О.М. Питання науково-педагогічної підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в умовах реформування системи освіти України. KELM. Knowledge. Education. Law. Management. 2018. № 3 (23). wrzesien. С. 101-110.
8. Методичні рекомендації щодо проведення іспитів та заліків, захисту курсових робіт (проєктів) за дистанційною формою в умовах карантину в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова / розробник Н.В. Кузнєцова. Одеса: ОНУ, 2020.
<http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/nauk%20method%20rada/met-rec-karantin.pdf>.
9. Освітологія: фахова підготовка: навч.-метод. посіб. За ред. В.О. Огнев'юка. Київ: ВП «Едельвейс», 2014. 624 с.
10. Основи педагогічних вимірювань: навч.-метод. посіб. / І.П. Анненкова, Н.В. Кузнєцова, Л.А. Раскола. Одеса. Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова. 2021. 210 с.

4. Електронні інформаційні ресурси

1. Вища освіта. Інформаційно-аналітичний портал про вищу освіту в Україні та за кордоном [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://vnz.org.ua/>
2. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dnrb.gov.ua/ua/>
3. Інститут вищої освіти НАПН України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ihed.org.ua/>
4. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ipood.com.ua/>
5. Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>.
6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
7. Одеська національна наукова бібліотека [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://odnb.odessa.ua/>
8. Освітня платформа «Критичне мислення». Режим доступу: <https://www.criticalthinking.expert/>

9. Prometheus. Український громадський проєкт масових відкритих онлайн-курсів. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://prometheus.org.ua/>

5. Форма підсумкового контролю результатів навчання: іспит.

6. Методи контролю результатів навчання: експрес-опитування, індивідуальне опитування, фронтальне опитування, тестування, захист індивідуальних завдань, захист портфоліо (робоча програма навчальної дисципліни, план-конспект лекції з використанням освітньої технології, план-конспект практичного заняття з комплектом дидактичних матеріалів).